

לומדים ביחד

נופל וקם... סוד ההישרדות של העם היהודי

השבוע יחול צום עשרה בטבת. יום זה הוא אחד מארבעת ימי התענית בעם היהודי בהם מציינים אירועים שהובילו לחורבן שני בתי המקדש וליציאת עם ישראל לגלות. ביום זה בשנת 588 לפנה"ס החל המצור של נבוכדנצר מלך בבל על ירושלים. מצור זה הסתיים כעבור שנה וחצי בחורבן הממלכה, חורבן ירושלים וחורבן בית המקדש הראשון. משנת 1950 יום זה מצוין בקרב העם היהודי כ"יום הקדיש הכללי" לזכר חללי השואה שיום מותם לא נודע.

נראה שהעם היהודי על אף גודלו היחסי הקטן- חווה התנכלויות, קשיים וגלויות ארוכות יותר מכל עמי העולם. העם היהודי הוא העם היחיד בעולם שהתקיים יותר זמן מחוץ לארצו וללא עצמאות מדינית מאשר איתם. הגלויות והרדיפות מהם סבל העם היהודי היו מאז ומתמיד ללא קשר לאיום הממשי הפוטנציאלי שהוא היווה על סביבתו. עם זאת ולמרות הכל- חזרנו לארצנו, החיינו שפה שלא היתה מדוברת בעולם כ-1700 שנה, חזרנו לנחלה ההיסטורית של אבותינו מימי התנ"ך וקראנו לערים בהן השתקענו בשמותיהם המקראיות. מה הוא סוד הקיום של העם היהודי? איך עם קטן מספרית, תרבותית, ללא מדינה וללא יכולת התארגנות שרד את כל צרות החורבן הללו? על כך ביחידה הבאה.

1

← קראו את המקור הבא מדברי רבי נחמן מברסלב:

רבי נחמן מברסלב, [אוקראינה, 1772-1810] ליקוטי מוהר"ן ע"ח

מי שהוא במדרגה התחתונה לגמרי, אפילו אם מונח בשאול תחתיות, אף על פי כן אל יתייאש עצמו, ויחזיק עצמו במה שיוכל, כי גם הוא יכול לחזור ולשוב. והעיקר לחזק עצמו בכל מה שאפשר, כי אין שום יאוש בעולם כלל.

← ישנם אנשים שיש להם נטיה להיות אופטימיים וחזקים בשעת משבר, ויש כאלה שמוותרים על ההתמודדות ונוטים להתייאש. האם דרישה זו היא מולדת או שניתן לרכוש אותה בעבודה מאומצת?

← מניין לדעתכם יכול אדם לשאוב כח לא להתייאש גם במצבים הקיצוניים ביותר?

2

בלילה שבו יעקב חוזר לארץ אחרי 20 שנה בחרן, לאחר שהוא מעביר את כל משפחתו לצד השני של הירדן במעבר היבוק, הוא חוזר לאחור ומוצא את עצמו לבדו. לפתע איש מסתורי נאבק עמו, איש שהוא בעצם מלאך. המאבק נמשך כל הלילה ובבוקר כשיעקב מנצח מבקש המלאך שישחרר אותו. יעקב מסכים לשחררו רק בתנאי שיברך אותו. המלאך בתמורה עונה לו שמאתה לא יקראו לו יעקב אלא ישראל. קראו את המקור הבא:

[יעקב והמאבק במלאך- להתעצם מהקשיים] בראשית לב

וַיִּקָּם בַּלַּיְלָה הוּא וַיִּקַּח אֶת שְׁתֵּי נַשְׂיוֹ וְאֶת שְׁתֵּי שַׁפְחֹתָיו וְאֶת אֶחָד עָשָׂר יְלָדָיו וַיַּעֲבֹר אֶת מַעְבַּר יַבֵּק: וַיִּקְחֵם וַיַּעֲבֵרֵם אֶת הַנַּחַל וַיַּעֲבֹר אֶת אֲשֶׁר לוֹ: וַיּוֹתֵר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיֹּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר: .. וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלַּחְךָ כִּי אִם בְּרַכְתָּנִי: וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה שְּׂמָךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאמָר עוֹד שְׂמָךְ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְעַם אַנְשִׁים וְתוֹכַל:

← מדוע מבקש יעקב מהמלאך שיברך אותו? וכי חסרות לו ברכות?

← בפסוקים אלו מקבל יעקב, וכך גם אנחנו בניו, את השם שלנו "ישראל". הביטו בפסקה ונסו להבין- מה משמעות השם "ישראל"?

3

יעקב אומר שאין מצב שאחרי לילה שלם של מאבק הוא יחזור להיות מה שהוא היה קודם. ברור לו שאם נזדמנה לידו ההתמודדות הזאת, מוכרחה לצאת מתוכה ברכה, הוא חייב לצמוח. זה בדיוק גם תוכן הברכה – 'שרית עם אלוהים ועם אנשים ותוכל' – התמודדת עם מאבקים שמימיים וארציים, והצלחת, התגברת וצמחת מתוכם. זה הסיפור שלנו כעם – לצאת מחוזקים מכל התמודדות.

השם ישראל הוא מלשון שר, מנהיג. מעתה לא יקראו לך עוד יעקב שאוחז בעקב, הולך בעקבות, נגרר אחרי המציאות, אלא ישראל מלשון שררה, ששולט ומנהיג את המציאות. יש כאן מהפיכה משמעותית מאד. לא עוד להיות מובל כי אם מוביל. עם ישראל נקרא בשם זה משום שהוא לא עבד אלא שר, יש לו תפקיד משמעותי להנהיג ולהוביל. הוא שותף עם האל בלהפוך את העולם למקום טוב יותר. הכוח להנהיג ולא להיגרר בעקבות מתחיל קודם כל בתוך הנפש של האדם פנימה. הוא יכול להיות מובל אחר יצריו, תאוותיו, מידותיו הרעות, הכעס שבו או הקנאה, ויכול לבחור להיות שר ולהנהיג ואז לפעול לפי מה שטוב ונכון ולא מהבטן מתוך אמוציות מתפרצות.

← אחת מהדוגמאות החיות לעיקרון הזה היא רבי עקיבא. רבי עקיבא החל ללמוד לקרוא רק בגיל 40. תוך שנים של לימוד הוא התעלה וגדל עד שהפך להיות גדול הדור ועם לא פחות מ-24,000 תלמידים. מפעל החיים של רבי עקיבא מגיע לסימו הטראגי בפרק זמן קצר. קראו את המקור הבא:

[רבי עקיבא- הכח להתחיל מחדש] תלמוד בבלי, יבמות [סב]

שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לרבי עקיבא.. וכולן מתו בפרק אחד [בזמן קצר בין פסח לשבועות] מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום, ושנאָה להם רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר, והם הם העמידו [את] התורה אותה שעה.

← רבי עקיבא לא מתייאש מול מפעל חייו הקורס לנגד עיניו ומוצא את הכח להתחיל מחדש.

← קיימו דיון- האם קיימים מצבים בהם האם צריך לדעת "לשחרר" ולהפסיק להתאמץ? היכן עובר הגבול בין ייאוש קטנוני להחלטה אחראית לחדול מהאמץ?

4

רבי מנחם מנדל שניאורסון [1902-1994], הרבי מלובביץ', אמונה ומדע, עמ' 84, תשל"ז

מכתבך מתאר בקצרה את אשר עבר עליך במשך שנות חיידך: הנדודים, הסבל והצער, ומחפש אתה הסבר שיעזור לך להבין את הצרות שנפלו בגורל משפחתך... אינך צריך להעסיק בעצמך יותר מדי בחיפוש הסברים. האדם רואה רק חלק מוגבל של התמונה הכללית. חסרה לו הפרספקטיבה הנכונה של כל מה שקרה לו או לסביבתו... יש כאלה השואלים שאלות, או המטילים ספק, בעצם קיום "התכנית האלוקית" בעולמנו, ורק מעטים עושים זאת לגבי הפיסיקה, הכימיה, האסטרונומיה ומדעים אחרים. דווקא שטחי מדע אלה מסבירים לנו, כי אף לאטום הקטנטן ביותר קיים ארגון ספציפי מיוחד, וכן תפקיד ופעולות מיוחדות ואופייניות לו...והוא חלק של סדר קוסמי מוגדר, שהוא הרבה יותר מורכב ומסובך מאשר של אדם בודד ומשפחתו.

5

← הרב שניאורסון כותב לתלמידו מכתב כדי לחזק אותו מהמשברים שעוברים עליו. התלמיד לא מבין מדוע מגיעים אליו קשיים. הרב כותב במשל את היחס בין ההסתכלות של האדם על העולם למציאות האמיתית:

בהקשר לזה, תתאר לעצמך בנין גדול מימדים, בעל אלפי חדרים, וניתן לראות כי הרהיטים בכל חדר מכל חדרי הבניין, הרי הם מסודרים באופן מושלם, אולם בחדר אחד קטן, לא נראה, ממבט ראשון, ההגיון הפנימי של סדור הרהיטים. למרות זאת, כל עוד אין הוכחה סותרת, הרי רוב בני האדם בעלי הגיון, יסיקו לאור מה שראו עד כה, כי גם בחדר זה קיים סדר הגיוני. אחרי הכל הרי הבניין הענק על אלפי חדריו והרהיטים הרבים שבו, מסודרים באופן מושלם. לא יהיה ספק לאיש כי גם חדר קטן זה, הוא חלק מהתכנית המושלמת של הבניין. האדם שאינו מומחה יתקשה אולי להבין את הסדר שבחדר הזה, אך ודאי כי סדר זה - הוא חלק מהסדר המושלם שבנין הגדול.

← מה מנסה הרבי מלובביץ' להעביר לתלמידו דרך המשל על הסדר בבניין הגדול? מה ניתן ללמוד מכך על החיים האמיתיים?

הרבי מלובביץ', רבי מנחם מנדל שניאורסון [אוקראינה- ארה"ב 1902-1994]: הרבי מלובביץ' הוא אדמו"ר ומנהיגה השביעי והאחרון של חסידות חב"ד. הקים את מפעל "השלוחים" ובתי חב"ד ברחבי העולם כולו. נחשב לאחד הרבנים המשפיעים בתקופתו- גם על העם היושב בארץ ישראל. מנהיגים רבים נהרו לבקש את ברכתו ועצתו במגוון נושאים. כתב ספרים רבים בחסידות שחלקם אף הודפס לאחר מותו.

נעים להכיר...

היכרות עם דמויות מרכזיות בעם היהודי

